

Η ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΟΛΟΓΕΙΝ :
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΚΠολΔ 94
ΚΑΙ
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΟΛΟΓΕΙΝ
ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ¹⁻²

Από τον Κυριάκο Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΥΛΗΣ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ικανότητα προς το δικολογείν : ορισμός

II. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

A. Ρωμαϊκό δίκαιο

B. Η ικανότητα προς το δικολογείν υπό την ισχύ της Πολιτικής Δικονομίας

Γ. Η ικανότητα προς το δικολογείν υπό την ισχύ του ν. ΓλΟΓ/1911 «Περί δικηγόρων» και του Δικηγορικού Κώδικα των ετών 1926, 1956 και 2013

Δ. Οι εργασίες της Επιτροπής του Σχεδίου ΚΠολΔ

¹ Με αφορμή τη συναφή (αντίθετη) παραδοχή της ΜΠρΜεσολ 8/2016.

² Δημοσιεύθηκε στην Ελλ-Δνη 57 σελ. 130 επ.

Ε. Η ικανότητα προς το δικολογείν υπό την ισχύ του β.δ. 657/1971

II. Η ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΟΛΟΓΕΙΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ, ΥΠΟ ΤΗΝ ΙΣΧΥ ΤΟΥ Ν. 4335/2015

III. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΠολΔ 94 § 2 περίπτ. β´

1. Γραμματική ερμηνεία
2. Ιστορική ερμηνεία (εξακρίβωση του ιστορικάς ηθελημένου)
3. Συστηματική ερμηνεία
4. Τελλολογική ερμηνεία

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ικανότητα προς το δικολογείν : ορισμός

Ως ικανότητα προς το δικολογείν ορίζεται η ικανότητα του διαδίκου να επιχειρεί αυτοπροσώπως τις διαδικαστικές πράξεις³. Η ικανότητα αυτή, (η οποία εξυπηρετεί τόσο το δημόσιο, όσο και το ιδιωτικό συμφέρον⁴), συνιστά διαδικαστική προϋπόθεση της δίκης⁵, αλλά και προϋπόθεση του κύρους διαδικαστικής πράξης⁶.

II. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

A. Ρωμαϊκό δίκαιο

³ **Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔ, τ. Α´ (έκδ. 1961), § 83 I, σελ. 176. **Οικονομόπουλος**, Εγχειρίδιον ΠολΔ, σελ. 181.

⁴ ΑΠ 604/1989 Ελλ-Δνη 1991/100.

⁵ **Βερνάρδος**, ΠολΔ, (έκδ. 1972), σελ. 45. **Ράμμος**, ανωτ., § 80 II σελ. 162. ΑΠ 547/1996 Ελλ-Δνη 1998/1297. ΑΠ 560/1991 Ελλ-Δνη 1991/1227. **Οικονομόπουλος**, Ερμηνεία κατ' άρθρον ΚΠολΔ, τ. α´ (έκδ. 1968), υπό το άρθρο 95 § I 2 σελ. 257. Βλ. όμως **Κεραμέα**, [Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. Β´ (έκδ. 1986), § 93 σελ. 102], κατά τον οποίο η ικανότητα προς το δικολογείν δεν τάσσεται από το νόμο ως δικαστική προϋπόθεση, παρά μόνον ως προϋπόθεση του κύρους ορισμένων διαδικαστικών πράξεων.

⁶ **Οικονομόπουλος**, Ερμηνεία κατ' άρθρον ΚΠολΔ, τ. α´ υπό το άρθρο 95 § I 2 σελ. 257.

Κατά το αρχαίο ρωμαϊκό δίκαιο συγχωρούνταν μεν πάντοτε ο διάδικος να ενεργεί με συμπαραστάτη στη δίκη ή να προσλαμβάνει σύμβουλο, όχι όμως και να εκπροσωπείται από άλλο πρόσωπο, το οποίο να ενεργεί επ' ονόματί του. Η εκπροσώπηση στη δίκη του διαδίκου από άλλον, απαγορευόταν κατά κανόνα, λόγω του τυπικού αλλά και θρησκευτικού χαρακτήρα της. Όταν, εξαιρετικώς, ήταν απαραίτητη η παράσταση και ενέργεια επί δικαστηρίου με αντιπρόσωπο, τότε ο μέλλων να διεξαγάγει για λογαριασμό άλλου δίκη, διοριζόταν από τον διάδικο με πανηγυρικές εκφράσεις (cognitor) είτε χωρίς διατυπώσεις και από απόντα (procurator), αλλά και αυτοκλήτως (defensor). Στις περιπτώσεις αυτές καθίστατο αυτός κύριος της δίκης (dominus litis), εντεύθεν δε τα εκ της δίκης παραγόμενα δικαιώματα και υποχρεώσεις παρήγοντο στο όνομά του και, στη συνέχεια, μεταφέρονταν στον αληθινό διάδικο. Βαθμηδόν όμως, με τη διεύρυνση του ρωμαϊκού κράτους και την επέκταση των βιοτικών σχέσεων, το σύστημα αυτό μεταβλήθηκε. Συγκεκριμένως, κατ' αρχάς επιτράπη η κατ' εξαίρεση, σε κάποιες περιπτώσεις, η διεξαγωγή της δίκης στο όνομα άλλου, στη συνέχεια όμως συγχωρούνταν γενικώς η εκπροσώπηση αυτή⁷.

Β. Η ικανότητα προς το δικολογείν υπό την ισχύ της Πολιτικής Δικονομίας⁸

Προ του άρθρου 94 του Κώδικα, ίσχυε το άρθρο 91 της Πολιτικής Δικονομίας, το οποίο όριζε τους εξής δύο βασικούς κανόνες : **α)** ότι επιτρέπεται στους διαδίκους ή στους νομίμους αντιπροσώπους τους η αυτοπρόσωπη επί δικαστηρίου παράσταση και διενέργεια των διαδικαστικών πράξεων και **β)** ότι αυτοί έχουν το δικαίωμα να διορίζουν δικαστικούς πληρεξουσίους, τους συζύγους τους, τους συγγενείς εξ αίματος αυτών χωρίς διάκριση βαθμού, τους αδελφούς και τους κηδεμόνες, τους ομοδίκους και τους δικηγόρους. Επομένως, υπό την ισχύ της Πολιτικής Δικονομίας, αφενός μεν κάθε διάδικος, ικανός προς το

⁷ **Ευκλείδης/Παπαδόπουλος**, Ερμηνεία της ΠολΔ, τ. α' (έκδ. 3^η), σελ. 339, υποσημ. αριθ. 1 (340).

⁸ Πρόκειται για το πρώτο αστικό δικονομικό καθεστώς του ελληνικού κράτους, το οποίο καταρτίσθηκε επί βασιλείας του Βαυαρού Όθωνος, από ένα εκ των πλέον διακεκριμένων νομικών της εποχής εκείνης, τον Βαυαρό Καθηγητή Georg Ludwig von Maurer, μέλος της Αντιβασιλείας του Όθωνος. Το γερμανικό κείμενο και η ελληνική μετάφρασή του κυρώθηκαν με το β.δ. της 2/14 Απριλίου 1834 «Περί πολιτικής διαδικασίας», το οποίο ετέθη σε ισχύ την 25 Ιανουαρίου 1835 με το β.δ. της 1^{ης} Ιανουαρίου 1835 «Περί της εποχής καθ' ην εμβαίνει εις ενέργειαν η νέα νομοθεσία» [Βλ. πλείονα, εις **Κυρ. Γεωργίου**, Ασφαλιστικά μέτρα ΙΙ, (έκδ. 2016), σελ. ΧΙΧ επ.].

παρίστασθαι επί δικαστηρίου (και, επί ανικάνου προς το παρίστασθαι, κάθε νόμιμος αντιπρόσωπος αυτού), είχε και την ικανότητα προς το δικολογείν, αφετέρου δε επιτρεπόταν ο διορισμός, ως δικαστικών πληρεξουσίου και μη δικηγόρων⁹.

Γ. Η ικανότητα προς το δικολογείν υπό την ισχύ του ν. Γ'ΟΓ/1911 «Περί δικηγόρων» και του Δικηγορικού Κώδικα των ετών 1926, 1956 και 2013

Οι προδιαληφθείσες ρυθμίσεις του άρθρου 91 ΠολΔ ήταν αποτέλεσμα των αντιλήψεων που επικρατούσαν κατά τον χρόνο συντάξεως της Πολιτικής Δικονομίας, με τις οποίες (αντιλήψεις) αναγνωριζόταν η ελεύθερη πρωτοβουλία και δράση των ενδιαφερομένων, καθώς και η μη δυνατότητα ασκήσεως έστω και σκιώδους κρατικής κηδεμονίας και προνοίας επ' αυτών, εφ' όσον επρόκειτο περί προστασίας ιδιωτικών απλώς συμφερόντων. Με την πάροδο όμως του χρόνου και βαθμηδόν, οι αντιλήψεις αυτές μεταβλήθηκαν, υπό την επίδραση κοινωνικών εξελίξεων. Εξ άλλου, η επιστημονική και τεχνική πρόοδος, δημιούργησαν νέες μορφές εννόμων σχέσεων και συνεπώς, η διεξαγωγή των δικών επί καθαρώς ιδιωτικών συμφερόντων έγινε έργο, το οποίο πλέον απαιτούσε ειδική παιδεία, η οποία όχι μόνο ασφαλώς έλειπε στους έχοντες απλές εγκυκλοπαιδικές γνώσεις, αλλά και ορισμένες φορές ήταν ιδιαίτερος δυσχερής ακόμα και στους ειδικούς επιστήμονες και λειτουργούς. Εκτός τούτων, μεταβλήθηκαν και οι παλαιότερες αντιλήψεις και ολίγον κατ' ολίγον άρχισε να αναγνωρίζεται ότι το Κράτος δεν μπορούσε να είναι απλός θεατής του δικαστικού αγώνα, διότι η ορθή απονομή της δικαιοσύνης αποτελεί ένα από τους κύριους σκοπούς του κράτους δικαίου. Όλα τα ανωτέρω, συνετέλεσαν ώστε να αναγνωρισθεί η αναγκαιότητα της συμπράξεως στη δίκη του δικηγόρου, όχι μόνο ως συμπαραστάτη του διαδίκου, αλλά και ως παράγοντος της δίκης και μάλιστα ως αμέσου και αναγκαίου συμπαραστάτη του δικαστή. Υπό την επίδραση των ιδεών αυτών, το σύστημα στην ικανότητα προς το δικολογείν που είχε εισαγάγει το άρθρο 91 της Πολιτικής Δικονομίας καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε¹⁰.

⁹ **Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔ, τ. Α' (έκδ. 1961), § 83 II σελ. 176.

¹⁰ **Ράμμος**, Εγχειρίδιον αστικού δικονομικού δικαίου, τ. Ι (έκδ. 1978), § 117 σελ. 251. **Οικονομόπουλος**, Εγχειρίδιον ΠολΔ, σελ. 181. **Ο ίδιος**, Ερμηνεία κατ' άρθρον ΚΠολΔ, τ. α', υπό το άρθρο 95 § Ι σελ. 256.

Ειδικότερα, το προμνησθέν άρθρο 91 της Πολιτικής Δικονομίας είχε καταργηθεί και αντικατασταθεί με το άρθρο 36 του ν. Γ3ΟΓ/1911 «*Περί δικηγόρων*», (του οποίου τις διατάξεις επανέλαβαν τα άρθρα 35 και 36 του δικηγορικού κώδικα του έτους 1926, το άρθρο 39 του ν. 3026/1956 «*Περί του Κώδικος των Δικηγόρων*» και τα άρθρα 1 § 2 και 2 ν. 4194/2013 «*Δικηγορικός Κώδικας*»). Με τις διατάξεις αυτές ορίσθηκε ότι οι δικηγόροι έργο έχουν να υπερασπίζονται τους διαδίκους ενώπιον των δικαστηρίων και να τους αντιπροσωπεύουν ενώπιον δικαστικών αρχών, οι δε μη δικηγόροι διάδικοι παρίστανται ενώπιον των δικαστηρίων και εν γένει των δικαστικών αρχών μόνο μετά ή διά δικηγόρου, ο οποίος είναι διορισμένος στο οικείο δικαστήριο. Κατά ταύτα, με το ν. Γ3ΟΓ/1911 τροποποιήθηκαν ριζικώς αμφότεροι οι ως άνω κανόνες της Πολιτικής Δικονομίας και, υπό την ισχύ του τελευταίου αυτού νόμου, η ρύθμιση ήταν η εξής : α) κατά κανόνα, δεν επιτρεπόταν η αυτοπρόσωπη παράσταση επί δικαστηρίου των μη δικηγόρων διαδίκων ή των νομίμων αντιπροσώπων αυτών, αλλά μόνο μετά ή διά του πληρεξουσίου δικηγόρου τους, β) κατά κανόνα, δεν επιτρεπόταν ο διορισμός ως πληρεξουσίου δικηγόρου άλλου προσώπου εκτός δικηγόρου της περιφέρειας του δικαστηρίου, ενώπιον του οποίου διεξαγόταν η δίκη κ.λπ. Εν τούτοις, κατ' απόκλιση από τον πρώτο ανωτέρω κανόνα ίσχυε (μεταξύ άλλων και) η ακόλουθη εξαίρεση : επιτρεπόταν η αυτοπρόσωπη εμφάνιση των διαδίκων ή του αντιπροσώπων αυτών ενώπιον πάσης δικαστικής αρχής (και) επί κατεπειγουσών υποθέσεων, προς αποτροπή επικειμένου κινδύνου, άλλως αναποτρέπτου, (λ.χ. προκειμένου περί διακοπής παραγραφής, τηρήσεως προθεσμίας ενδίκου μέσου κ.λπ.)¹¹.

Δ. Οι εργασίες της Επιτροπής του Σχεδίου ΚΠολΔ

Ως εισηγητής του οικείου Κεφαλαίου (Δικαιοδοσία-Αρμοδιότητα-Εξαίρεσεις δικαστικών προσώπων-Κακοδικία-Διάδικοι και η επί δικαστηρίου εμφάνισης τούτων-Πληρεξουσιότητα) είχε ορισθεί αρμοδίως ο Ιωάννης Σακκέτας, ο οποίος, στο ειδικότερο Κεφάλαιο ΣΤ' του Σχεδίου ΠολΔ, υπό τον τίτλο «*Πληρεξουσιότητα εν τη δίκη*», είχε εισηγηθεί τα ακόλουθα : «*Το άρθρο 91 ΚΠολΔ, ως είχαν, επέτρεπεν εις τους διαδίκους να ενεργώσιν τας πράξεις της δίκης αυτοπροσώπως ή διά πληρεξουσίου, οίοι ηδύναντο να διορισθώσιν πλην των δικηγόρων και άλλα τινά πρόσωπα. Η ενέργεια όμως τοιούτων πράξεων, αίτινες ηδύναντο ουσιωδώς να επιδράσουν επί των συμφερόντων των*

¹¹ Ράμμος, Στοιχεία ΕλλΠολΔ, τ. Α', § 83 ΙΙΙ, σελ. 176-177.

δικαζομένων, απαιτεί την παρεμβολήν εις την δίκην προσώπων γιγνωσκόντων τους νόμους και εχόντων ιδιάζουσαν εμπειρίαν περί την διεξαγωγήν των διαδικαστικών πράξεων, ικανότητα δε προς το διατυπώνειν και προφορικώς τα επί των νόμων βασιζόμενας αξιώσεις των δικαζομένων, τοιαύτα δε πρόσωπα είναι οι δικηγόροι. Η ανάγκη αυτή της επί δικαστηρίου διά πολιτικής υποθέσεις, διά δικηγόρο παραστάσεως, ανεγνωρίσθη υπό πασών των νομοθεσιών, αίτινες εθέσπισαν τον εξαναγκασμόν τούτον, ως κανόνα δυνάμενον να υποστεί εξαιρέσεις. Υφίστανται πράγματι περιπτώσεις, καθ' ας είτε λόγω του ευτελούς της διαφοράς είτε λόγω του είδους της υποθέσεως και του τόπου ένθα η δίκη διεξάγεται, είναι δυσχερής ή λίαν δαπανηρά η διά δικηγόρου παράστασις του διαδίκου, όστις θα ηδύνατο να παραμείνει ανυπεράσπιστος, εάν ο νόμος απήτει ατέγκτως την, εις πάσας ανεξαιρέτως τας δίκας, αντιπροσώπευσίν του διά δικηγόρου. Εν όψει τούτων, το άρθρο 91 της Πολιτικής Δικονομίας κατηργήθη διά του άρθρου 100 του αν.ν. ΓξΟΓ/1911 «Περί Δικηγόρων»¹² και, διά των άρθρων 36 § 2 και 37 αυτού, καθορίσθησαν αι περιπτώσεις, καθ' ας επιτρέπεται εις το διάδικον η αυτοπρόσωπος παράστασις. Επηκολούθησεν ο Δικηγορικός Κώδιξ, θεσπισθείς διά του ν.δ. της 5/20-5-1926, κυρωθέντος διά του ν.δ. της 13-11-1927, κυρωθέντος και τούτου διά του ν.δ. της 3/7-5-1930, όστις επανέλαβε μεν εν τω αριθμώ 2 του άρθρου 35 τον κανόνα της υποχρεωτικής διά νόμου παραστάσεως, συν τη προσθήκη ότι ο μη δικηγόρος διάδικος δύναται μόνον να συμπαρίσταται μετά του δικηγόρου αυτού, εν δε τω αριθμώ 3 του αυτού άρθρου 35 τας εξαιρέσεις επί ειρηνοδικειακών διαφορών, ως και τας ενώπιον πάσης δικαστικής αρχής, προς αποτροπήν επικειμένου κινδύνου (άσκησις ενδίκων μέσων, διακοπή παραγραφής), εν άρθρω δε 36 αυτού ώρισεν ότι, προκειμένου περί εξωδίκων πράξεων ή δικογράφων κοινοποιουμένων διά δικαστικού κλητήρος, ίνα ταύτα έχωσιν εννόμους συνεπείας, δέον να είναι υπογεγραμμένα παρά δικηγόρων. Περαιτέρω, διά του αριθ. 1 του άρθρου 79, καθώρισε την παρά Ειρηνοδικείου παράστασιν, θεσπίσας ότι, μη υπάρχόντων τουλάχιστον τεσσάρων δικηγόρων παρ' Ειρηνοδικείω, εκτός της έδρας του Πρωτοδικείου, επιτρέπεται η παράστασις διά δικολάβου, διά δε του αριθμού 3 του αυτού άρθρου 79, (τροποποιηθέντος διά του άρθρου 12 ν. 4984/1931, όπερ άρθρον 12 αντικατεστάθη διά του άρθρου 2 ν. 5358/1932), καθωρίσθη ότι πας πολίτης δύναται να παρίσταται αυτοπροσώπως παρ' Ειρηνοδικείω, παρ ω δεν υπάρχουν διωρισμένοι τουλάχιστον τρεις δικολάβοι. Συγχρόνως δε ο αυτός νόμος 5358/1932, διά του άρθρου 3 αυτού, προνοών περί της εκπροσωπήσεως διαδίκων ενώπιον Ειρηνοδικείου, συνεδριάζοντος εκτός της έδρας του, ώρισεν ότι, και εάν εις την έδραν του Ειρηνοδικείου τούτου είναι διωρισμένος ο νόμιμος αριθμός δικηγόρων ή δικολάβων, επιτρέπεται η εκτός της έδρας αυτοπρόσωπος των διαδίκων παράστασις, εάν εις τον τόπον της συνεδριάσεως δεν παρίστανται τέσσερις τουλάχιστον δικηγόροι ή τρεις δικολάβοι. Πλην τούτων,

¹² Ο εν λόγω αν.ν. αναδημοσιεύθηκε με το β.δ. της 14/17-1-1912.

διά του άρθρου 8 ν.δ. της 9/16-11-1925 «Περί μικροδιαφορών» εκδικαζομένων υπό Ειρηνοδίκου, ωρίσθη ότι ο ενάγων παρίσταται επί τούτων αυτοπροσώπως και εκθέτει εις τον Ειρηνοδίκη την απαίτησίν του, γνωστοποιών και τα προς απόδειξίν της μέσα, διά δε του άρθρου 24 του αυτού ν.δ., ρητώς ωρίσθη ότι, κατά την εκδίκασιν των μικροδιαφορών, ο διάδικος δύναται να παρασταθεί και άνευ δικηγόρου.

Εισηγούμεθα την παραδοχήν των ισχυουσών παρ' ημίν διατάξεων, ως προς τε την υποχρέωσιν της διά δικηγόρου παραστάσεως, ης η χρησιμότης είναι αναμφισβήτητος και τας υπό ταύτης εξαιρέσεις. Δύνανται δε αύται να συμπληρωθώσιν, κατά το υπόδειγμα των ξένων δικονομιών, κατά τα εξής σημεία, ήτοι ως προς τας εξαιρέσεις, διά της προσθήκης του δυνατού της αυτοπροσώπου παραστάσεως των δικαζομένων ενώπιον των εντεταλμένων την διεξαγωγήν διαδικαστικών πράξεων δικαστών, ενώπιον του προέδρου του δικαστηρίου κατά την παρ' αυτώ διαδικασίαν, ως και κατά τας διαδικαστικές πράξεις, αίτινες γίνονται ενώπιον του προέδρου του δικαστηρίου, συν τη προσθήκη, ην θεωρούμεν αναγκαίαν, ότι ο δικαστής δύναται, εκτιμών εκάστοτε την σπουδαιότητα της δικαστικής πράξεως, να υποχρεώση τον διάδικος εις πρόσληψιν δικηγόρου ή δικολάβου»¹³.

Επί της εισηγήσεως αυτής, κατά τη συνεδρίαση της Επιτροπής την 7^η Απριλίου 1936, αποφασίσθησαν τα ακόλουθα : «Η Επιτροπή εισέρχεται εις το περί της εν δίκη πληρεξουσιότητας Κεφάλαιον της Εισηγήσεως του κ. Σακκέτα ... Η Επιτροπή αποδέχεται ομοφώνως την προτεινομένην υπό του Εισηγητού συμπλήρωσιν των ισχυουσών διατάξεων, διά της προσθήκης του δυνατού της αυτοπροσώπου παραστάσεως των διαδίκων 1) ενώπιον του εντεταλμένου την εκτέλεσιν των διαδικαστικών πράξεων δικαστού, 2) ενώπιον του προέδρου του δικαστηρίου κατά την παρ' αυτώ διαδικασίαν, 3) κατά τας διαδικαστικές πράξεις, αίτινες γίνονται ενώπιον του προέδρου του δικαστηρίου. ... Ο κ. Σακκέτας, συμπληρών την Εισήγησίν του, εν σχέσει προς το θέμα ούτινος άπτεται η ουγγρική δικονομία, (εν § 94 εδάφ. β' αυτής), εισηγείται ως σκόπιμον την απαλλαγήν επί πάσης δίκης, ενώπιον παντός δικαστηρίου, από της υποχρεωτικής διά δικηγόρου παραστάσεως, όταν το αντικείμενον της διαφοράς δεν υπερβαίνει ορισμένην αξίαν, παρεχόμενον όμως συγχρόνως και του δικαιώματος εις τον δικαστήν ή το δικαστήριον, όπως, αντιλαμβανόμενον εκάστοτε την σπουδαιότητα της δίκης – υποχρεώση τους διαδίκους εις πρόσληψιν δικηγόρου. Ο κ. Οικονομόπουλος λέγει ότι, επί των δικών, ων το αντικείμενον είναι μικράς αξίας, η μη υποχρέωσις της διά δικηγόρου παραστάσεως, θα είναι φυσική συνέπεια της υπαγωγής αυτών εις τον ειρηνοδίκη ή τον πρόεδρον. Κατόπιν της παρατηρήσεως αυτής του κ.

¹³ Διάγραμμα Εισηγητή, στο ΣχεδΠολΔ, τ. Α' (έκδ. 1940), σελ. 101 επ.

Οικονομόπουλου, ο κ. Σακκέτας προτείνει όπως επί της υπ' αυτού αναπτυχθείσης σχετικής σκέψεως, κατά την συζήτησιν των ορίων αρμοδιότητος του ειρηνοδίκου και του προέδρου»¹⁴.

Στη συνέχεια, ο ίδιος ως άνω Εισηγητής συνέταξε το άρθρο 142 του Προσχεδίου, ως ακολούθως :

«ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Πληρεξουσιότης (εν τη δίκη)

Αντιπροσώπευσις των διαδίκων διά πληρεξουσίου

Α΄ Υποχρέωσις των διαδίκων διά δικηγόρου παραστάσεως.

Εξαιρέσεις

Άρθρο 142

1. Ενώπιον πολυμελών πολιτικών δικαστηρίων υποχρεούνται οι διάδικοι, κατά κανόνα, να παραστήσιν δι' ενός των παρά τω δικαστηρίω τούτω διορισμένων δικηγόρων, ως πληρεξουσίου.

2. Η ανωτέρω διάταξις δεν ευρίσκει εφαρμογήν, όπου δι' ειδικών νομικών ορισμών, επιτρέπεται εις τους διαδίκους όπως παρίστανται άνευ πληρεξουσίου δικηγόρου, ως και εις παραστάσεις :

α. ενώπιον του εισηγητού δικαστού ή ενώπιον άλλου τοιούτου, ενεργούντος διαδικαστικάς πράξεις κατ' εντολήν ή κατ' αίτησιν δικαστικής αρχής,

β. ενώπιον του προέδρου του δικαστηρίου, δικάζοντος κατά την επ' αναφοράν διαδικασίαν και

γ. κατά τας πράξεις και δηλώσεις, αίτινες κατά νόμον γίνονται ενώπιον του γραμματέως του δικαστηρίου.

Κατά τας δύο πρώτας περιπτώσεις, ο δικαστής ή ο πρόεδρος δύνανται, εκτιμώντες τας καθ' έκαστον περιπτώσεις, να υποχρεώσωσι τον διάδικον εις πρόσληψιν δικηγόρου (ή δικολάβου).

Το άρθρον 142 του Προσχεδίου, καθιεροί την υποχρέωσιν παραστάσεως διά δικηγόρου, συμφώνως προς τας εις όλας τας δικονομίας παραδεδεγμένας αρχάς, ας είχεν αποδεχθεί και η ημετέρα, διά της καταργησάσης το άρθρο 91 πολιτικής δικονομίας, διατάξεως του άρθρου 35 αριθ. 2 του Δικηγορικού Κώδικα. Ορθόν είναι, ακολουθούντες τα γενικώς παραδεδεγμένα, να ορίσωμεν την διά δικηγόρων υποχρεωτικήν παράστασιν, κατ' αρχήν, ενώπιον των πολυμελών πολιτικών δικαστηρίων, εξαιρούντες (τα μονομελή τοιαύτα ;) ως και τα

¹⁴ Βλ. Σχέδ. ΠολΔ, τ. Α' (έκδ. 1940) σελ. 165-166.

ειρηνοδικεία. Αι εν τω άρθρων εξαιρέσεις ρυθμίζονται επί τη βάσει ομοίων παραδεδεγμένων αρχών»¹⁵.

Ε. Η ικανότητα προς το δικολογείν υπό την ισχύ του β.δ. 657/1971

Επακολούθησε το β.δ. αριθ. 657 της 25 Οκτωβρίου/1 Νοεμβρίου 1971 «Περί κωδικοποίησης των διατάξεων του Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας και του Εισαγωγικού αυτού Νόμου»¹⁶, με το οποίο κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο οι διατάξεις του αν.ν. 44/1967, όπως τροποποιήθηκαν με τον αν.ν. 545/1968, το ν.δ. 386/1969 και το ν.δ. 958/1971.

Το διάταγμα αυτό αποτελεί κατά βάση τον ισχύοντα Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, μολοντί ο Κώδικας αυτός έχει έκτοτε υποστεί (και υφίσταται ήδη) πλείστες όσες τροποποιήσεις, με σωρεά σχετικών νομοθετημάτων¹⁷. Το άρθρο 94 § 2 ΚΠολΔ¹⁸, (πριν από την τροποποίησή του με το άρθρο 1 ν. 4335/2015 «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής ν. 4334/2015»), όριζε ότι επιτρέπεται η δικαστική παράσταση διαδίκου χωρίς πληρεξούσιο δικηγόρο : α) στο ειρηνοδικείο, εφ' όσον το αντικείμενο της διαφοράς δεν υπερβαίνει το ποσό των 12.000 €, β) στα ασφαλιστικά μέτρα και γ) για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος.

Από την αντιπαραβολή της διατάξεως του άρθρου 94 ΚΠολΔ (προ της τροποποίησώς της) προς εκείνη του Προσχεδίου του Κώδικα, προκύπτει εκδήλως ότι ο Κώδικας υιοθέτησε το κείμενο του άρθρου 142 του Προσχεδίου, με την παρατήρηση ότι, υπό την ισχύ του Κώδικα και σύμφωνα με το άρθρο 3 § 2 του Εισαγωγικού αυτού Νόμου, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες διατάξεις του αστικού κώδικος ή άλλου νόμου παραπέμπουν στην αρμοδιότητα και την επ' αναφορά διαδικασία του προέδρου πρωτοδικών γενικώς, από την εισαγωγή του Κώδικα αρμόδιο είναι το μονομελές πρωτοδικείο, δικάζοντας κατά τις διατάξεις περί ασφαλιστικών μέτρων (άρθρα 686 επ. αυτού).

¹⁵ Βλ. ΣχέδΠολΔ, τ. Α' σελ. 246-247.

¹⁶ ΦΕΚ Α' 219. Η κωδικοποίηση έλαβε χώρα κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 73 ν.δ. 958/1971.

¹⁷ Βλ. Νίκα, ΠολΔ τ. Ι (έκδ. 2003) § 3 περιθ. αριθ. 3, στην υποσημείωση αριθ. 3 σελ. 32-33. Στους νόμους που παραθέτει ο σ., πρόσθ. και τους μεταγενέστερους ν. 3327/2005, 3388/2005, 3994/2011, 4055/2012 και ήδη τον ν. 4334/2015.

¹⁸ Στον αν.ν. 44/1967 (Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας και Εισαγωγικός αυτού Νόμος, προΐσχύσας εκείνου του β.δ. 657/1971), το άρθρο 94 αριθμείτο ως 95.

Επισημαίνεται στο σημείο τούτο, ότι προ της ανωτέρω τροποποίησής του άρθρου 94 § 2 ΚΠολΔ με το ν. 4335/2015, κατά την εξειδίκευση του πότε (εκτός από τις δίκες ασφαλιστικών μέτρων) υπάρχει και ο (επίσης τότε) απαιτούμενος επικείμενος κίνδυνος, ώστε να επιτρέπεται στον διάδικο η αυτοπρόσωπη εμφάνισή του ενώπιον δικαστηρίου, είχε γίνει δεκτό ότι τοιούτος κίνδυνος στοιχειοθετούνταν σε περίπτωση κατά την οποία η μη άμεση ανεύρεση δικηγόρου προκειμένου να τον εκπροσωπήσει στο δικαστήριο, θα έθετε σε κίνδυνο τα έννομα συμφέροντά του¹⁹, όπως λόγου χάριν εάν υπήρχε κίνδυνος παραγραφής της αξιώσεώς του²⁰.

II. Η ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΟΛΟΓΕΙΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ, ΥΠΟ ΤΗΝ ΙΣΧΥ ΤΟΥ Ν. 4335/2015

Ήδη, το άρθρο 94 § 2 του ΚΠολΔ, μετά την τροποποίησή του με τον ανωτέρω νόμο, ορίζει ότι επιτρέπεται η δικαστική παράσταση διαδίκου χωρίς πληρεξούσιο δικηγόρο : **α)** στο ειρηνοδικείο, εφ' όσον πρόκειται για μικροδιαφορές και **β)** για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος.

Από την αντιπαραβολή της τροποποιητικής διατάξεως αυτής του Κώδικα προς την τροποποιηθείσα, προκύπτει ότι έχει απαλειφθεί η δυνατότητα του διαδίκου να εμφανισθεί αυτοπροσώπως ενώπιον δικαστηρίου, (ως αιτών ή καθ' ου), σε υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων, ενώ έχουν διατηρηθεί οι άλλες δύο περιπτώσεις. Κατόπιν τούτων, τίθεται το ζήτημα εάν η απάλειψη αυτή σημαίνει αυτοθρόως ότι στο εξής ο διάδικος και στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων έχει το δικονομικό βάρος να εκπροσωπηθεί στη δίκη από πληρεξούσιο δικηγόρο κατά την § 1 του άρθρου 94 ΚΠολΔ, διότι διαφορετικά, (εάν δηλαδή εμφανισθεί αυτοπροσώπως ενώπιον του δικαστηρίου), θα θεωρηθεί ως μη προσηκόντως εμφανιζόμενος και συνεπώς θα δικασθεί ερήμην²¹ ή μήπως στον όρο «*επικείμενος κίνδυνος*» που διατηρήθηκε με τη νέα διάταξη, υπάγεται (εμνηνυτικώς) και κάθε περίπτωση κατά την οποία υφίσταται προσβολή αξιώσεως, ένεκα της οποίας απαιτείται κατά το νόμο να προστατευθεί αυτή προσωρινώς, επειδή στοιχειοθετείται είτε επικείμενος κίνδυνος είτε επείγουσα περίπτωση κατά την έννοια της ΚΠολΔ 682 § 1,

¹⁹ **Νίκας**, ανωτ., § 25 περιθ. αριθ. 5 σελ. 330. **Κεραμεύς**, ανωτ., § 53 σελ. 102

²⁰ ΠΠρΘεσ 2418/1985 Αρμ. 1985/1075. **Μαργαρίτης**, ΕρμΚΠολΔ, τ. Ι (έκδ. 2012) υπό το άρθρο 94 § 5 σελ. 196. **Νίκας**, ανωτ., § 25 περιθ. αριθ. 5 σελ. 330 υποσημ. αριθ. 28. **Βερνάρδος**, ανωτ., σελ. 45.

²¹ **Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔ, τ. Α', § 83 IV σελ. 179.

οπότε θα δικαιούται να υπερασπίσει αυτοπροσώπως τα δικάια του ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου.

Το δικαστήριο που εξέδωσε τη σχολιαζόμενη απόφαση δέχθηκε ότι, υπό το νέο νομικό καθεστώς, « ... Η τελευταία εξαίρεση-έννοια (αποτροπή επικείμενου κινδύνου), που υπήρχε και στην παλαιά διατύπωση του ως άνω άρθρου, δεν ταυτίζεται με την αντίστοιχη έννοια (της αποτροπής) του επικείμενου κινδύνου ως προϋπόθεση του παραδεκτού της αίτησης των ασφαλιστικών μέτρων (άρθρο 682 §1 ΚΠολΔ), αλλά ερμηνεύεται στενά και σημαίνει ότι η μη άμεση ανεύρεση δικηγόρου (αναγκαίου παραστάτη στις πολιτικές δίκες λόγω της νομικής του παιδείας, που σε περίπτωση απορίας διορίζεται από το κράτος με την ταχεία διαδικασία του ν. 3226/2004 - δωρεάν νομική βοήθεια) και η αναβολή της επιχείρησης της συγκεκριμένης διαδικαστικής πράξης (σε όλες τις διαδικασίες και όχι μόνο σε αυτή των ασφαλιστικών μέτρων) θα έθετε σε κίνδυνο (λ.χ. παραγραφής) τα συμφέροντα του διαδίκου (Νίκας, σε Ερμηνεία ΚΠολΔ των Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 94, π.αρ. 8, ΑΠ 173/1990 ο.π.), πράγμα που δεν ισχύει (κατ' αρχήν) σε συζήτηση αίτησης ασφαλιστικών μέτρων που έχει προσδιοριστεί καιρό πριν (από τη συζήτηση) και έχει επιδοθεί στον αντίδικο ...».

III. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΠολΔ 94 § 2 περίπτ. β´

1.Γραμματική ερμηνεία

Από τη γραμματική ερμηνεία της διατάξεως της νέας ΚΠολΔ 94 § 2 περίπτ. β´, μάλλον δεν μπορεί να εξαχθεί ασφαλές συμπέρασμα επί του προκειμένου εριζομένου ζητήματος, εν όψει του ότι ναι μεν, με την τροποποιούσα διάταξη, απαλείφθηκε η β´ εξαίρεση της διατάξεως, (περί της δυνατότητας του διαδίκου να εμφανισθεί αυτοπροσώπως ενώπιον δικαστηρίου, κατά την εκδίκαση υποθέσεως ασφαλιστικών μέτρων), όμως διατηρήθηκε η δυνατότητα αυτή επί επικείμενου κινδύνου.

Ερωτάται, συνεπώς, μήπως στην έννοια του όρου «*επικείμενος κίνδυνος*» είναι δυνατόν να ενταχθούν ερμηνευτικώς και οι υποθέσεις των ασφαλιστικών μέτρων, ιδίως εν όψει του ότι τόσο ο κίνδυνος αυτός, όσο και η επείγουσα περίπτωση, συνιστούν (κατ' άρθρο 682 § 1 ΚΠολΔ) απαραίτητες προϋποθέσεις για να προστατευθούν προσωρινώς αξιώσεις του ιδιωτικού δικαίου. Είναι, συνεπώς, απαραίτητη η προσφυγή και άλλου είδους ερμηνεία της διατάξεως.

2. Ιστορική ερμηνεία (εξακρίβωση του ιστορικώς ηθελημένου)²²

Από την ιστορική αναδρομή που επιχειρήθηκε ανωτέρω, προκύπτει εναργώς ότι από το έτος 1911, με το ν. ΓΨΟΓ/1911 «*Περί δικηγόρων*», (του οποίου τις διατάξεις επανέλαβαν τα άρθρα 35 και 36 του δικηγορικού κώδικα του έτους 1926, τα άρθρα 39 επ. του ν. 3026/1956 και τα άρθρα 1§ 2 και 2 ν. 4194/2013) και εντεύθεν συνεχώς, με τα διαληφθέντα διαδοχικά νομοθετήματα, επιτρεπόταν η αυτοπρόσωπη παράσταση του διαδίκου επί δικαστηρίου, είτε επί κατεπειγουσών υποθέσεων, προς αποτροπή κινδύνου, άλλως αναποτρέπτου (άρθρο 36 του ως άνω νόμου) **είτε ρητώς επί ασφαλιστικών μέτρων** (άρθρο 142 του προσχεδίου του ΚΠολΔ και άρθρο 94 του β.δ. 657/1991). Συνάγεται, επομένως, ότι βούληση του ιστορικού νομοθέτη, ρητώς εκπεφρασμένη στα νομοθετήματα αυτά, ήταν η εξαίρεση του κανόνα περί υποχρεωτικής εκπροσωπήσεως των διαδίκων στα δικαστήρια από πληρεξούσιους δικηγόρους τους, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες είτε διακινδυνεύονταν η απώλεια της αξιώσεως (λ.χ. λόγω παραγραφής αυτής) **είτε υπήρχε ανάγκη άμεσης προσωρινής δικαστικής προστασίας της**.

Ειδικώς δε, η βούληση του ιστορικού νομοθέτη να υπάγονται (και) οι υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων στον κανόνα της ΚΠολΔ 94 § 2, προκύπτει –κατά τη γνώμη μας - άνευ ουδεμίας αμφιβολίας,

(α) από τις εργασίες της Επιτροπής συντάξεως του Προσχεδίου του ΚΠολΔ και από τις τελικές παραδοχές της στο προκείμενο ζήτημα, που διατυπώθηκαν στο άρθρο 142 του Προσχεδίου,

(β) από τις παραδοχές του Γ. Οικονομόπουλου, (εκ των μελών της Επιτροπής Συντάξεως του σχεδίου του ΚΠολΔ, άρα ιστορικό νομοθέτη), ο οποίος ήδη από το έτος 1968 είχε επισημάνει **ότι επί δικών ασφαλιστικών μέτρων επιτρέπεται η αυτοπρόσωπη παράσταση των διαδίκων, λόγω του επείγοντος της λήψεως αυτών**²³, εξαρτούσε δηλαδή ο σ. την εξαίρεση από τον κανόνα επί των ασφαλιστικών μέτρων,

²² Η ερμηνεία του νόμου εκκινεί από τη βούληση του ιστορικού νομοθέτη, όπως έχει εκφρασθεί στα πρακτικά των προπαρασκευαστικών συζητήσεων των επιτροπών, στις προεργασίες [Βλ. όπως ενδεικτικώς, **Ράμμο**, Εγχειρίδιον αστικού δικονομικού δικαίου, (έκδ. 1978) § 23 σελ. 49. **Μπέη**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, (3^η έκδοση), § 26 (3.1.) σελ. 365. **Απ. Γεωργιάδη**, ΓενΑ (έκδ. 2002) § 6 περιθ. αριθ. 12, σελ. 59].

²³ **Οικονομόπουλος** Ερμηνεία κατ' άρθρον ΚΠολΔ, τ. α', υπό το άρθρο 95 § II 1 σελ. 257.

από μόνη την φύση της διαφοράς κι όχι από το εάν ήταν ή όχι ευχερής η ανεύρεση δικηγόρου,

(γ) από την αιτιολογική έκθεση της επιτροπής συντάξεως του Σχεδίου ΚΠολΔ, υπό την προεδρία του αρεοπαγίτη κ. Κράνη, στην οποία γίνεται ειδική μνεία ότι : « ... χωρίς δικηγόρο μπορούν οι διάδικοι να παρίστανται κατά την § 2 της ΚΠολΔ 94 μόνο στις μικροδιαφορές και προς αποτροπή επικειμένου κινδύνου, οπότε κατ' αρχήν συμπεριλαμβάνονται και οι υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων ...»²⁴. Η Επιτροπή δηλαδή αυτή θεώρησε ότι η αποτροπή επικειμένου κινδύνου είναι εξ ορισμού σύμφυτη προς τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, προφανώς εν όψει του ότι ο κίνδυνος αυτός (όπως και η επείγουσα περίπτωση) τάσσεται από το νόμο (άρθρο 682 § 1 ΚΠολΔ) ως sine quam προϋπόθεση για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων. Ήτοι και κατά τις απόψεις της Επιτροπής αυτής, το επιτρεπτό της αυτοπρόσωπης εμφανίσεως του διαδίκου (και) στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων εξαρτήθηκε από τη φύση της υποθέσεως κι όχι από την ευχέρεια ή μη ανευρέσεως δικηγόρου.

(δ) Ομοίως αποφαίνεται και η διοικητική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου : « ... με εξαίρεση ... τα ασφαλιστικά μέτρα, περίπτωση η οποία καλύπτεται από τη διατηρούμενη της αποτροπής επικειμένου κινδύνου ...»²⁵.

3. Συστηματική ερμηνεία

Η κατάταξη της ΚΠολΔ 94 στον οικείο Κώδικα (κι όχι στον Δικηγορικό Κώδικα), επιβάλλει – για τη συστηματική ερμηνεία της διατάξεως αυτής - να ληφθούν υπ' όψιν οι βασικές αξιολογικές αρχές του ΚΠολΔ²⁶, μία των οποίων είναι η έγκαιρη έννομη προστασία, η οποία (επιχειρείται να) επιτυγχάνεται βασικώς με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων²⁷. Επομένως, η (νέα) ΚΠολΔ 94 § 2, (στο σκέλος της με το οποίο επιτρέπει την αυτοπρόσωπη παράσταση των διαδίκων προς αποτροπή επικειμένου κινδύνου), αποκτά συστηματική σύνδεση με

²⁴ Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Σύνταξη του νέου ΚΠολΔ» της Επιτροπής υπό την προεδρία του αρεοπαγίτη κ. Δημ. Κράνη (ΕΠολΔ 2015, § β σελ. 385).

²⁵ Βλ. τα πρακτικά και την αριθ. 11/2014 απόφαση της διοικητικής ολομέλειας του Αρείου Πάγου, στην ΕΠολΔ 2014, § ΙΙΙ σελ. 157

²⁶ Βλ. **Δωρή**, Εισαγωγή στο αστικό δίκαιο, Εγχειρίδιο, Α' τεύχος (έκδ. 1991), § 1 ΙΙ 5 σελ. 40 επ.

²⁷ **Νίκας**, ανωτ., τ. Ι § 2 περιθ. αριθ. 17 σελ. 28.

το αστικό δικονομικό σύστημα (και ιδίως με το Πέμπτο Κεφάλαιο του ΚΠολΔ, «Ασφαλιστικά μέτρα»), μόνον εάν στον όρο της ΚΠολΔ 94 § 2 εδάφ. β' «*προς αποτροπή επικειμένου κινδύνου*» θεωρηθεί ότι υπάγονται και οι υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων.

4. Τελολογική ερμηνεία

Η άρχουσα διδασκαλία δέχεται ότι, προκειμένου να ανευρεθεί με ασφάλεια το αληθές νόημα συγκεκριμένης διατάξεως νόμου, ο ερμηνευτής δεν πρέπει να σταθεί στη βούληση του ιστορικού νομοθέτη, αλλά είναι απαραίτητο να αναζητηθεί το αντικειμενικό νόημα του νόμου, σε συνάρτηση με ολόκληρο το σύστημα, στο οποίο έχει ενταχθεί ο ερμηνευόμενος κανόνας δικαίου²⁸. Εξ άλλου ο αντικειμενικός σκοπός του εν λόγω κανόνα εντοπίζεται με περισσότερη ασφάλεια, εάν αναρωτηθεί κανείς ποια αντίθετα συμφέροντα εξισσοροπούνται με την κρίσιμη ρύθμιση όταν έχει γίνει η εξακρίβωση αυτή, τότε με την ερμηνεία θα επιλεγεί εκείνη η λύση, με την οποία διαταράσσεται ολιγώτερο η ισορροπία των συμπλεκόμενων αντιθέτων συμφερόντων²⁹.

Εν προκειμένω, με την ως άνω νέα διάταξη του ΚΠολΔ, τίθενται σε διαλεκτική αντιπαράθεση δύο συμφέροντα : αφενός το επαγγελματικό συμφέρον των δικηγόρων κι αφετέρου το δημόσιο (και συνταγματικώς κατοχυρωμένο – Σ. 20 § 1) συμφέρον του πολίτη να προσφεύγει στα δικαστήρια αυτοπροσώπως, προς αποφυγή επικειμένου κινδύνου στα έννομα συμφέροντά του και ειδικώς στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Κατά τη γνώμη μας, είναι προφανές ότι το ειρημένο συμφέρον των δικηγόρων είναι εκδήλως υποδεέστερο απέναντι στο ως άνω ατομικό συνταγματικό δικαίωμα των πολιτών και, ως εκ τούτου, η ερμηνευτική εκδοχή που δέχεται την υποχρεωτική παράσταση του πολίτη διά πληρεξουσίου δικηγόρου και στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, ικανοποιεί εκδήλως το υποδεέστερο αυτό συμφέρον, με αντίστοιχη (υπέρμετρη δε) βλάβη άλλων (και συγκεκριμένως των διαδίκων στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων), των οποίων το συμφέρον να υπερασπίσουν τα δικάιά τους αυτοπροσώπως στο δικαστήριο, είναι πολύ περισσότερο άξιο προστασίας. Γι' αυτό η ερμηνευτική αυτή εκδοχή δεν

²⁸ Βλ. **Μητσόπουλο**, Πολιτική δικονομία, τ. Α' (έκδ. 1972), σελ. 43-44. **Τσάτσο**, Το πρόβλημα της ερμηνείας του δικαίου, (έκδ. 1978), σελ. 116. **Αραβαντινό**, Εισαγωγή στην επιστήμη του δικαίου (έκδ. 1978), σελ. 130 και 138-139.

²⁹ **Μπέης**, ανωτ., σελ. 366.

θα πρέπει, φρονούμε, να γίνει αποδεκτή³⁰. Κατά ταύτα, έχουμε τη γνώμη, ότι ο όρος «*προς αποτροπή επικειμένου κινδύνου*» της νέας ΚΠολΔ 94 § 2 θα πρέπει να ερμηνευθεί ότι εμπεριέχει (και) τη δυνατότητα του διαδίκου να παρίσταται αυτοπροσώπως και στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων.

³⁰ Πρβλ. **Μπέη**, ανωτ., § 26 (3.1.) in finem, σελ. 367. **Τον ίδιο**, Δ. 3, σελ. 418. **Ράμμο**, Δ. 4, σελ. 154. **Μητσόπουλο**, Δ. 4, σελ. 163. **Δεληκωστόπουλο/Σινανιώτη**, Δ. 4, σελ. 74.